

Pripomienky SPPK k Plánu obnovy a odolnosti SR

Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti je kľúčovým nástrojom v rámci tzv. Next Generation EU – plánu v hodnote 750 miliárd eur, na ktorom sa lídri EÚ dohodli v júli 2020. Cieľom je zintenzívniť verejné investície a reformy v období po kríze spôsobenej pandémiou Covid-19.

Slovenská poľnohospodárska a potravinárska komora (SPPK) začala hneď po schválení tohto nástroja vypracovávať priority sektora, ktoré argumentačne podložené predložila ešte v závere leta na rokovaníach s MPRV SR a tiež MH SR. Veľmi skoro sa však ukázala slabá vyjednávacía kapacita vedenia rezortu – v súvislosti so zaradením priorít sektora do návrhu plánu obnovy. Neskôr sa vykryštalizovala aj skutočnosť, že poľnohospodárstvo a potravinárstvo – v rozpore s programovým vyhlásením – nie je prioritou súčasnej vlády. SPPK v priebehu jesene a záveru roka neustále upriamovala pozornosť na absenciu rezortu v pláne obnovy a apelovala na jeho zaradenie – súčasne monitorujúc aj vývoj v iných krajinách, kde rezort od počiatku figuroval medzi prioritami. Koncom decembra bola prvá verzia plánu odoslaná do Bruselu – pričom zahŕňala len pozemkové úpravy. V druhej verzii plánu, zaradenej do medzirezortného pripomienkovania, nie je o agropotravinárstve ani zmienka.

Medzirezortné pripomienkovanie bolo ukončené 22.3.2021. Celkovo bolo vznesených 2 444 pripomienok, z toho 1375 zásadných.

SPPK vzniesla následné zásadné pripomienky k návrhu plánu obnovy.

1. Požadujeme zaradiť poľnohospodárstvo a potravinárstvo do Plánu obnovy a odolnosti Slovenskej republiky. Trváme na tom, že agropotravinárske podporné nástroje v pláne obnovy a odolnosti sú obhájitelné v kontexte potrieb Slovenskej republiky a európskych priorít.

Pre budovanie odolnosti a zachovanie produkčného potenciálu krajiny vzhľadom na klimatické zmeny

a pandémie (európska priorita) a pre riešenie deficitov slovenského agropotravinárstva (priorita SR) mohli byť súčasťou plánu napríklad: zavlažovacie systémy, odvodňovacie kanály, pozemkové úpravy s krajinotvorbou, protierózne opatrenia, zlepšovanie pôdnych vlastností, spracovateľské odvetvie (ktoré je v rámci SPP podporované len okrajovo a rozsah potrebných investícií je zmapovaný na úrovni 939 miliónov eur v rozmedzí 2-5 rokov), riadenie rizika (resp. odolnosť voči výkyvom počasia), atď. Reformy a investície v pláne obnovy a odolnosti majú prispieť k strategickej autonómii a bezpečnosti EÚ – čoho súčasťou je aj produkcia poľnohospodárskych plodín a potravín.

Na poľnohospodárov sú navyše v rámci stratégií Európskej zelenej dohody, na ktorej má byť obnova ekonomík založená, kladené dodatočné nároky. Slovenskí poľnohospodári a potravinári budú teda postavení pred nové výzvy a zároveň sú opomenutí v pláne obnovy, ktorého zdroje sú primárne na účel zeleného prechodu určené – čo ovplyvní ich hospodárske a sociálne výsledky v nasledujúcich rokoch a desaťročiach. Rozdiely v odolnosti v rámci EÚ majú vplyv aj na súdržnosť a konvergenciu. Keďže ostatné členské štáty sektor podporujú, zdroje z plánu obnovy sa tak s najväčšou pravdepodobnosťou stanú faktorom ďalšieho prehĺbenia nerovnováhy na jednotnom trhu – spolu s rozdielnou štátnou pomocou a zaostávaním konvergenzie v rámci Spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP).

Plány obnovy určujú smer pre strednodobé a dlhodobé reformné a finančné intervencie – sú signálom, či štát konkrétne odvetvie považuje za strategické. Členské štáty EÚ (okrem pár výnimiek) zaradili medzi svoje priority aj agropotravinárstvo napriek tomu, že žiadna z členských krajín ho nemá v odporúčaní európskeho semestra a každá z krajín je súčasťou SPP. Z predloženého materiálu vyplýva, že poľnohospodárstvo a potravinárstvo nie je prioritou Slovenskej republiky, a to aj napriek katalyzačnému efektu klimatickej krízy a koronakrízy.

2. Prípravu slovenského plánu obnovy a odolnosti považujeme za netransparentnú a neparticipatívnu. Zástupcovia agropotravinárskeho sektora neboli prizvaní do procesu prípravy a nepodieľali sa na formulácii tohto dôležitého dokumentu. Tvorba plánu prebiehala v rámci úzkej skupiny expertov za zatvorenými dverami. Považujeme to za zásadný nedostatok tohto materiálu, a aj preto trváme na prepracovaní Plánu obnovy a odolnosti SR v súlade s pravidlami národného konzultačného procesu a v súlade s odporúčaniami Európskej komisie.

Podľa usmernení Európskej komisie mali členské štáty pri vypracúvaní svojich plánov na podporu obnovy a odolnosti čo najskôr zapojiť do širokého dialógu sociálnych partnerov a všetky ostatné príslušné zainteresované strany. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/241 z 12. februára 2021, ktorým sa zriaďuje Mechanizmus na podporu obnovy a odolnosti obsahuje právnu požiadavku zahrnúť konzultačný proces (čl. 18 ods. 4 písm. q); zmienené aj odôvodnení 34 a 39).

3. Aj keď je Slovensko výrazne vidieckou krajinou, návrh plánu obnovy žiadnym spôsobom neadresuje vidiek a jeho špecifické problémy - najmä čo sa týka vysokej nezamestnanosti a nízkej príjmovej úrovne - ktoré sa následkom koronakrízy ešte prehĺbia. Komponent 5 (Adaptácia na zmenu klímy) spomína vidiek len v súvislosti s mäkkým turizmom a agroturistikou, čo je značne nedostatočné riešenie.

SR je jednou z najvidieckejších členských krajín a zápasí s nezamestnanosťou a nízkou príjmovou úrovňou na vidieku. Patrí tiež medzi štáty OECD s najväčšími regionálnymi rozdielmi, ktoré sa v dôsledku pandémie ďalej prehĺbia. Pokles zamestnanosti v poľnohospodárstve za posledných 25 rokov je v porovnaní s ostatnými členskými krajinami najvýraznejší práve v prípade SR. Poľnohospodárstvo a potravinárstvo majú rozhodujúci význam pre rozvoj vidieckych a prechodných regiónov. Sú hlavným odvetvím pre rozvoj podnikania na vidieku s dopadom na tvorbu pracovných

miest, produkciu a pridanú hodnotu. Modernizácia odvetvia – v súlade s udržateľnosťou – a inovácie majú vysoký rozvojový potenciál.

4. Požadujeme upraviť Komponent 05. Adaptácia na zmenu klímy tak, aby zohľadnil dôležitú úlohu poľnohospodárstva a potravinárstva pri napĺňaní cieľov v oblasti zmeny klímy a biodiverzity.

Navrhujeme zvoliť aj aktívne opatrenia prevencie sucha a povodní (nielen pasívny útlm ťažby dreva a rozvoj ochrany prírody), napr. vodozádržné opatrenia, závlahy, hydromeliorácie, budovanie krajinných prvkov. Eróziu a prevenciu sucha a povodní požadujeme riešiť aj na inej ako lesnej pôde. Požadujeme doplniť pozemkové úpravy s krajinotvorbou, ktoré sú nevyhnutným predpokladom a efektívnym nástrojom prevencie erózie, sucha a povodní. Žiadame dopracovať investície o oblasť prepojenia potravinárskej výroby s požiadavkami Zelenej dohody (ekologizácia obalov, ekologická likvidácia odpadov, bezobalový ekologický predaj a pod.).

Požiadavku odôvodňujeme nutnosťou zachovať produkčný potenciál krajiny vzhľadom na klimatické zmeny a dopady pandémie. Riešenie klimatickej a environmentálnej krízy a adaptácia na zmenu klímy sú významne spojené so zabezpečením potravinovej sebestačnosti štátu.

V rámci komponentu 5 je medzi hlavnými výzvami viackrát spomenutý nedostatok vody. So suchom budú zápasť predovšetkým poľnohospodári, čo konštatuje aj samotný text (straty 236 mil. € ročne). Predkladateľ v návrhu taktiež konštatuje, že zrýchlený odtok vody je potrebné riešiť aj na poľnohospodárskej pôde. V pláne však úplne absentujú akékoľvek konkrétne riešenia (vodozádržné opatrenia, revitalizácia hydromelioračných sústav a závlah či nástroje riadenia rizika). Vodu nestačí v krajine zadržať, ale treba ju aj efektívne a udržateľne využívať.

5. Požadujeme upraviť Komponent 02. Obnova budov a komponent 17. Digitálne Slovensko tak, aby zohľadnili dôležitú úlohu potravinárstva v obnove ekonomiky krajiny SR. Požadujeme doplniť alokáciu zdrojov na priamu podporu firiem potravinárskeho priemyslu, a to formou pôžičiek alebo formou grantov so zameraním na podporu a budovanie odolnosti potravinárskeho priemyslu.

Slovenský potravinársky priemysel výrazne zaostáva v obnove, rozvoji a digitalizácii potravinárskej výroby – v porovnaní s okolitými krajinami; pričom aktuálna pandémia a obnova ekonomiky s ňou spojená, môže tieto rozdiely ešte viac prehĺbiť. Pri nerealizácii investičnej transformácie potravinárskeho priemyslu je zásadne ohrozená potravinová sebestačnosť SR.

Záver

SR významne zaostáva v konkurencieschopnosti a potrebuje posilniť svoju pozíciu na spoločnom trhu. To uvádza aj samotný text plánu obnovy, keď konštatuje, že hlavnou výzvou pre Slovensko je vymaniť sa z pasce stredného príjmu a reštartovať konvergenčný proces. Treba zobrať na vedomie, že ostatné členské krajiny vo svojich plánoch obnovy – na pozadí európskych priorít – budujú svoju vlastnú konkurencieschopnosť a odolnosť, čoho súčasťou je v ich prípade aj poľnohospodárstvo a potravinárstvo. V prípade Slovenska však v pláne úplne absentuje, aj keď má navyše aj významný prorastový potenciál s dlhodobým vplyvom na rozvoj krajiny. Prichádza rozhodujúce obdobie, kedy Slovensko môže posilniť svoju konkurencieschopnosť a odolnosť – alebo ju ďalej oslabiť, čo by z nás urobilo „tretiu krajinu“ v EÚ odkázanú na dovoz z iných krajín – vrátane odkázanosti na dovoz potravín – s pretrvávajúcim dopadom na hospodársky rast a kvalitu života.

V Bratislave 19.03.2021

Spracoval: Úrad Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory

Dokumenty na stiahnutie

- [Pripomienky k Plánu obnovy a odolnosti Slovenskej republiky \(medzirezortné pripomienkové konanie LP/2021/112\)](#) (0.06 MB, DOCX)